

niace
dysgu cymru

promoting adult learning
hyrwyddo addysg oedolion

Mae Dysgu fel Teulu yn Gweithio

Yr Ymchwiliad i Ddysgu fel Teulu
yn Lloegr a Chymru

CRYNODEB AR GYFER CYMRU

Diolchiadau

Aelodau'r Comisiwn

Y Farwnes Howarth o Breckland, OBE (Cadeirydd)

Bryn Davies (Is-gadeirydd), Cyn Bennaeth Coleg Ystrad Mynach

Nick Stuart, Llywydd, Bwrdd Cwmni NIACE

Bob Fryer, Cadeirydd Campaign for Learning

Ann Walker, Cyfarwyddwr Addysg, WEA

Karen Hanson, Rheolwr Dysgu fel Teulu, Cyngor Dinas Sheffield

JD Carpentieri, Uwch Swyddog Polisi ac Ymchwil, Sefydliad Addysg

Margaret Lochrie, Capacity Consultants Cyf

Martin Dunford, Prif Weithredwr, Skills Training UK

Mair Francis, Uwch Gymhorthydd Seneddol yn y Swyddfa Wleidyddol

Diolch arbennig i Jan Nocitzky, NIACE

CRYNODEB AR GYFER CYMRU

Nid oedd yr ysgol yn brofiad dymunol i un o enillwyr gwobrau Ysbrydoli NIACE Dysgu Cymru, Rachael Morgan. Cafodd ei hannog yn ffair ysgol ei merch i ymuno â dosbarth dysgu fel teulu a bu'n astudio'r un rhaglen ffoneg â'i merch.

Rwy'n hoffi dysgu nawr', meddai, 'Rwy'n berson gwahanol i'r un yr oeddwn yn yr ysgol. Rwy'n falch o'r hyn rwyf wedi ei wneud.'

Beth yw dysgu fel teulu?

Mae 'dysgu fel teulu' yn cyfeirio at unrhyw weithgaredd dysgu sy'n cynnwys plant ac oedolion sy'n aelodau teulu, lle bwriedir deilliannau dysgu ar eu cyfer i gyd, ac sy'n cyfrannu at ddiwylliant o ddysgu o fewn y teulu.

Mae rhaglenni dysgu fel teulu fel arfer yn cynnwys amser i oedolion yn unig lle bydd rhieni a gofawyr yn gweithio ar eu hanghenion sgiliau, a allai gynnwys llythrennedd a rhifedd ac sy'n aml mewn cyd-destun mor amrywiol â hanes teulu, bywyd gwyllt neu bêl-droed. Mae hefyd amser i'r plant yn unig, cyfle i athrawon weithio gyda phlant ar agweddau neilltuol o'u datblygiad; ac amser i oedolion a phlant weithio gyda'i gilydd, dysgu gyda'i gilydd, modelu ymddygiad a dysgu'r ffordd orau i gefnogi datblygiad plant.

Dysgu fel teulu yng Nghymru

O'r dechreuad yn yr Asiantaeth Sgiliau Sylfaenol, daeth llythrennedd teulu a rhifedd teulu yn rhan o Strategaeth Genedlaethol Sgiliau Sylfaenol Cymru (2001). Mae rhaglenni wedi eu hariannu gan Lywodraeth Cymru wedi parhau ers hynny, gyda ffocws

ar gyrraedd teuluoedd a chymunedau difreintiedig a phlant sy'n tan-gyflawni. Rhoddir swm o gyllid craidd i awdurdodau lleol - sy'n aml yn cael ei ategu gyda chyllid o ffynonellau eraill. Yn ymarferol, mae cryn amrywiad, gyda rhai rhaglenni dysgu fel teulu'n cael eu cyflwyno bron yn llwyr mewn ysgolion dethol ac eraill yn gweithio mewn partneriaeth ac yn cysylltu'n agos gyda gwasanaethau teulu yn ehangach. Mae mudiadau cymunedol a thrydydd sector yn cynnig ystod eang o gyfleoedd dysgu fel teulu, a gaiff yn aml eu hariannu ar sail prosiect unigol. Gall sefydliadau mwy, megis yr amgueddfeydd mwy, adeiladu rhaglenni o weithgaredd dysgu fel teulu i'w darpariaeth addysgol a strategaethau ymgysylltu. Mae ffrwd sylweddol o ddysgu fel teulu yn gysylltiedig gyda dysgu'r Gymraeg, gan gefnogi nod Llywodraeth Cymru o greu Cymru ddwyieithog.

Pam fod Dysgu fel Teulu yn bwysig?

Mae dysgu fel teulu'n gweithio. Mae'n gweithio oherwydd fod ymgysylltu rhieni mewn dysgu fel teulu yn cael effaith sylweddol a chadarnhaol ar ddysgu plant, gan roi mwy o hyder a hunan-gred iddynt, gyda buddion mesuradwy i'w sgiliau llythrennedd,

iaith a rhifedd. Mae'n gweithio oherwydd, i rieni - yn arbennig y rhieni hynny a ystyrir yr 'anoddaf eu cyrraedd' - fod y dymuniad i roi cefnogaeth well i'w plant yn aml yn gymhelliant allweddol wrth oresgyn unrhyw rwystrau ymarferol, ariannol neu agweddau ar ddysgu.

Mae rhieni yn uchelgeisiol dros eu plant

Canfu arolwg¹ a gynhaliwyd yng Nghymru ar ymgysylltiad rhieni fod 79% o rieni plant 16 oed eisiau iddynt barhau mewn addysg lawn-amser

ond nid ydynt bob amser yn gwybod sut i helpu.

Yn yr un arolwg roedd llai na hanner rhieni mewn teuluoedd tlawd gyda phlant ifanc yn edrych ar lyfrau gyda'u plant bob dydd; roedd y gyfran draean yn uwch ar 64% ar gyfer y rhai yn y grwpiau cyfoethocaf.

Gwyddom fod bwlch parhaus yng nghyrraedd plant o gefndiroedd tlotach o gymharu gyda'u cyfoedion mwy breintiedig. Daw'r bwlch i'r amlwg yn gynnar ym mywydau plant, mae'n parhau drwy eu blynyddoedd ysgol ac yn arwain at fwch sylweddol yn 16 oed a thu hwnt. Mae ymyriad y Llywodraeth yno i sicrhau fod pob plentyn yn cael cyfle i weld dysgu fel profiad cadarnhaol sy'n bodloni. Dengys ymchwil y gallai dysgu fel teulu gynyddu lefel cyffredinol datblygiad plant gan gymaint â 15 pwynt canran ar gyfer rhai o grwpiau difreintiedig² a rhoi gwelliant darllen cyfartalog yn gyfystyr â chwe mis o oedran darllen.³ Mae rhaglenni dysgu fel teulu yn galluogi rhieni i ddatblygu'r sgiliau, gwybodaeth a mwynhad mewn dysgu i gefnogi eu plant a symud ymlaen yn eu bywydau eu hunain.

Mae dysgu fel teulu yn ymyriad sengl a chost effeithlon sy'n helpu i fynd i'r afael ag anfantais addysgol sy'n wynebu plant mewn tldi ac adeiladu sgiliau oedolion sy'n gwella eu cyflogadwyedd. Amcangyfrifodd un awdurdod lleol fod adenilliad o £7.58 ar bob £1 a werir ar ddysgu fel teulu.⁴

Pam ymchwiliad i ddysgu fel teulu?

Lansiwyd yr Ymchwiliad i Ddysgu fel Teulu ym mis Hydref 2012 i gasglu tystiolaeth newydd o effaith dysgu fel teulu, i ddatblygu syniadau newydd a dylanwadu ar bolisi cyhoeddus.

Yng Nghymru, mae bron un plentyn mewn tri yn byw mewn tldi ac mae lefelau llythrennedd a rhifedd oedolion yn is nag yn Lloegr. Gwreiddir ymagwedd Llywodraeth Cymru ar bolisi gwasanaethau teulu yn ei chenhadaeth i drechu tldi plant. Mae'n cydnabod mai'r ffordd orau i gefnogi plant yw gweithio gyda'r holl deulu ac mae'n tanlinellu ymyriad ataliol a chynnar, gan annog ymagwedd drosfwaol 'tîm o amgylch y teulu'. Rydym wedi casglu tystiolaeth o effaith er mwyn hyrwyddo dysgu fel teulu fel ymyriad effeithiol o ran cost, a gallai mwy o ddefnydd o hynny fynd i'r afael â bwriadau polisi Llywodraeth Cymru.

Dymunwn weld mwy o deuluoedd yn cael y cyfleoedd i brofi dysgu fel teulu fel y gall pob plentyn a rhiant fanteisio o ddysgu ar hyd eu bywydau. I gyflawni hyn, rydym angen mwy o ysgolion a rhaglenni ymyriad cynnar ar draws meysydd polisi ac adrannau llywodraeth i ddefnyddio dulliau dysgu fel teulu, ac rydym angen buddsoddiad parhaus mewn darpariaeth dysgu fel teulu yn y gymuned.

1 Arolwg Cenedlaethol Cymru –Ymgysylltiad rhieni 2013 <https://statswales.wales.gov.uk/Catalogue/Education-and-Skills>

2 Cyngor Dinas Sheffield, dadansoddiad o ddata disgyblion cyfnod sylfaen, 2011–2012.

3 NRDC/NIACE (2012) Dysgu fel teulu: adolygiad o'r llenyddiaeth ymchwil, www.niace.org.uk/sites/default/files/project-docs/family_learning_research_review_final_-_8_june_2012.pdf

4 Addysg Oedolion a Theulu Cynor Dinas Sheffield, cyfrifiadau tuag at ddadansoddiad SROI.

Argymhellion ar gyfer Cymru

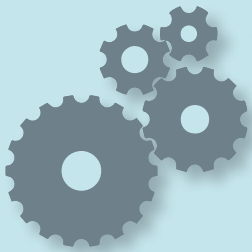
01

Dylai dysgu fel teulu fod yn rhan ganolog o strategaethau ysgolion i godi cyrhaeddiad plant a chau'r bwlch rhwng y rhai gyda'r cyrhaeddiad uchaf a'r rhai gyda'r cyrhaeddiad isaf. Yn neilltuol:

- Dylai Adran Addysg ac Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru weithio gyda'r Adran Addysg i ymchwilio effaith ymyriadau iaith a mathemateg teulu ar gyflawniad a chyrhaeddiad plant ar y Cyfnod Sylfaen a Chyfnodau Allweddol 1 a 2 i ddangos i ysgolion a darparwyr annibynnol fod y model yn gost-effeithlon.
- Dylai hyfforddiant dechreuol a datblygiad proffesiynol athrawon gynnwys tystiolaeth a hyfforddiant ar arwyddocâd ymgyfraniad rhieni a dysgu fel teulu.
- Dylai ysgolion gynnwys dysgu fel teulu fel ymyriad effeithlon i gefnogi plant difreintiedig a dylai Llywodraeth Cymru gynnwys cyfeiriadau amlwg at ddysgu fel teulu mewn cyfarwyddyd ar gyfer defnyddio'r Grant Amddifadedd Disgyblion a'r gronfa arian cyfatebol gysylltiedig mewn ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf.
- Dylai Estyn barhau ei waith presennol ar ddysgu fel teulu a llythrennedd a rhifedd plant ac oedolion a chynnwys adroddiadau eglur ar ddysgu fel teulu o fewn arolygiadau perthnasol.

02

Dylai dysgu fel teulu fod yn elfen allweddol o strategaethau addysg oedolion a sgiliau i gysylltu gyda'r rhai sydd bellaf o'r farchnad lafur a gwella cyflogadwyedd, yn arbennig drwy ddarpariaeth iaith a mathemateg i'r teulu. Yn neilltuol:

- Dylai Llywodraeth Cymru, Partneriaethau Dysgu Oedolion yn y Gymuned, y Partneriaethau Dysgu Rhanbarthol sy'n datblygu ac eraill sy'n dymuno cyrraedd y rhai pellaf o'r farchnad lafur fanteisio ar ddysgu fel teulu fel strategaeth ymgysylltu effeithlon anogol.
- Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda phob darparydd rhaglenni dysgu fel teulu yn cynnwys awdurdodau lleol, colegau, llyfrgelloedd, amgueddfeydd a chyrff y sector gwirfoddol i ddatblygu gallu ac arbenigedd y gweithlu dysgu fel teulu. Dylai hyn gynnwys cyfleoedd datblygu fydd yn sicrhau fod gan staff gymwysterau addas i gyflenwi cyfleoedd dysgu ansawdd uchel yn unol gyda'r Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol ar gyfer dysgu fel teulu.

03

Dylai pob plentyn fod â hawl i fod yn rhan o deulu sy'n dysgu. Mae llawer o blant yn cael eu magu mewn teuluoedd a all gefnogi eu dysgu, ond nid felly eraill. Dylai cymorth wedi'i dargedu fod ar gael i'r teuluoedd hyn. Yn neilltuol:

- Dylai awdurdodau lleol gynnwys rhaglenni dysgu fel teulu mewn cynlluniau Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc.
- Dylai cynlluniau Teuluoedd yn Gyntaf gynnwys dysgu fel teulu fel rhan o'r tîm o amgylch cyflenwi gwasanaethau i deuluoedd a dylai cydlynwyr dysgu fel teulu gymryd rhan yn y broses gynllunio.
- Dylai Llywodraeth Cymru gydnabod a dathlu a cheisio cefnogi gwerth dysgu fel teulu yn ehangach a chydabod y ddarpariaeth a gynigir gan ystod o gyrff, yn neilltuol yn y sectorau cymunedol, diwylliannol ac amgylcheddol yng Nghymru.

04

Dylai adrannau allweddol y llywodraethau yn Lloegr a Chymru gynnwys dysgu fel teulu yn eu polisiau a'u strategaethau er mwyn sicrhau canlyniadau trawsadrannol. Yn neilltuol:

- Dylai'r Adran Gwaith a Phensiynau fynd ati i gynnwys dysgu fel teulu mewn rhaglenni perthnasol i fynd i'r afael â diweithdra.
- Dylai Adran Addysg a Sgiliau Llywodraeth Cymru ddefnyddio ei rôl fel arweinydd i hyrwyddo dysgu fel teulu fel dull effeithlon o godi cyrhaeddiad ysgol a gostwng y bwlc cyrhaeddiad rhwng y tlotaf a'r cyfoethocaf ac fel elfen allweddol o gael oedolion anos eu cyrraedd i gymryd rhan mewn dysgu.
- Dylai Llywodraeth Cymru fuddsoddi mewn ymchwil, datblygu a mesurau effaith trawsadrannol i ddeall yn well sut y gall cefnogi rhieni a gofawyr, ac iaith a mathemateg i'r teulu gyfrannu at eu agenda.
- Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi casglu gwybodaeth ar draws lled y cwricwlwm dysgu fel teulu a dynodi cyfrifoldeb cydlynol sengl ar gyfer hwyluso cyflawni deiliannau a rennir a thraws adrannol.

05

Dylai llywodraethau Lloegr a Chymru adolygu'r cyllid yn rheolaidd ar gyfer a chyflenwi dysgu teulu yn erbyn y galw posibl. Yn neilltuol:

- Dylai Llywodraeth Cymru barhau a cheisio ymestyn ei rhaglenni dysgu fel teulu cyfredol sydd wedi'u targedu.
- Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau y caiff dysgu fel teulu ei ystyried fel dull effeithlon wrth gyflenwi ystod eang o'i agendâu polisi ac annog y rhai sy'n cyflenwi gwasanaethau i gomisiynu dysgu fel teulu fel rhan o'u gwaith.

06

Dylai fod fforwm cenedlaethol ar y cyd ar gyfer dysgu fel teulu yn Lloegr a Chymru i gefnogi arfer arloesol, ansawdd uchel, polisi ac eiriolaeth addas, ymchwil a datblygu. Yn neilltuo!

Dylai'r fforwm cenedlaethol:

- eirioli gyda llywodraeth a chyrff eraill am fwy o ddealltwriaeth a buddsoddiad mewn dysgu fel teulu;
  - bod yn ganolbwynt ar gyfer arfer gorau a phwynt 'mynd iddo' ar gyfer adnoddau, hyfforddiant a mynediad i ffyrdd newydd o gyflenwi, yn cynnwys drwy ddefnyddio technolegau newydd;
  - dathlu a hyrwyddo gwerth dysgu fel teulu;
  - sicrhau bod ffocws ar ddeilliannau ar gyfer plant, pobl ifanc ac oedolion;
  - arwain a lledaenu ymchwil i ddysgu fel teulu;
  - bod yn ffocws ar gyfer datblygu safonau ansawdd;
  - sicrhau cysylltiad rheolaidd gyda gweinidogion allweddol i sicrhau y caiff cyfraniad dysgu fel teulu i ystod o agendâu polisi ei ddeall;
- a
- bod yn bartneriaeth gynhwysol o sefydliadau cymdeithas sifil, adrannau llywodraeth a rhwydweithiau sydd â diddordeb a rhan mewn hybu dysgu fel teulu.

Gwybodaeth Bellach:-

Mae'r *Crynodeb ar gyfer Cymru* ar gael gydag adnoddau dwyieithog eraill i'w lawrlwytho drwy:-

<http://www.niacedc.org.uk/news/independent-inquiry-family-learning-england-and-wales>

Mae adroddiad llawn *Mae Dysgu fel Teulu yn Gweithio* gan yr Ymchwiliad Annibynnol i Ddysgu fel Teulu yn Lloegr a Chymru ar gael i'w lawrlwytho yn:-

<http://shop.niace.org.uk/family-learning-inquiry-report.html>

Mae adolygiad ymchwil a gomisiynwyd gan yr Ymchwiliad ar gael yn Saesneg yn unig yn

http://www.niace.org.uk/sites/default/files/project-docs/family_learning_research_review__final_-_8_june_2012.pdf

Mae astudiaethau achos a chynnyrch eraill o'r Ymchwiliad ar gael yma:-

<http://www.niace.org.uk/current-work/family-learning-inquiry>

Mae NIACE Dysgu Cymru yn cefnogi Rhwydwaith Dysgu fel Teulu a Rhyng-ghenedlaeth yng Nghymru. Cynhelir cyfarfodydd ddwywaith y flwyddyn yng ngogledd a de Cymru. Mae'r rhwydwaith yn rhannu gwybodaeth ar bolisi ac ymarfer, yn cefnogi datblygiad partneriaethau gwaith ac yn rhoi adborth ar ymgynghoriadau priodol. Mae aelodau'r rhwydwaith yn cynnwys darparwyr ystod eang o weithgareddau dysgu fel teulu yn cynnwys llythrennedd a rhifedd teulu, gweithgaredd dysgu yn y sector diwylliant, treftadaeth a chelfyddydau, llyfrgelloedd, sefydliadau cymunedol a'r rhai sy'n darparu gweithgareddau amgylcheddol. os hoffech ymuno â'r rhwydwaith neu gael mwy o wybodaeth am ei waith, cysylltwch os gwelwch yn dda ag Eirwen Melin eirwen@niacedc.org.uk 029 20370900.

Caiff Dysgu fel Teulu a Rhyng-ghenedlaeth ei ddathlu fel rhan o'r Wythnos Addysg Oedolion yng Nghymru. Y dyddiadau ar gyfer 2014 yw 20 a 21 Mehefin a bydd mwy o wybodeath ar gael wrth i'r cynlluniau gael eu datblygu yn:-

<http://www.niacedc.org.uk/cy/family-learning-day>